

بهتَّهُ » - "Gıybet nedir, bilir misiniz?"
- Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler. Hz. Peygamber: - "Gıybet, din kardeşini hoşlanmadığı bir şey ile anmandır" buyurdu. - Söylenen ayıp eğer o kardeşimde varsa, ne dersiniz?" diye soruldu. - "Eğer söylediğin şey onda varsa gıybet ettin; yoksa, o zaman ona iftira ettin demektir," buyur’[\[1\]](#) şeklinde mukabelede bulunarak gıybeti tarif etmiştir. Kur’ân-ı Kerim’de, gıybet, ölmüş kardeşinin etini yemeğe benzetilerek haram kılınmıştır.

يَآاَيُّهَاالَّذِينَاَمَنُوااجْتَنِبُواكَثِيرًامِنَالظَّنِِّاِنَّبَ&#1593.ْضَالظَّنِّاِثْمٌوَلاَتَجَسَّسُواوَلاَيَغْتَبْبَ&#1593.ْضُكُمْبَعْضًااَيُحِبُّاَحَدُكُمْاَنْيَاْكُلَلَحْمَاَخِيهِمَيْتًافَكَرِهْتُمُوهُوَاتَّقُوااللهَاِنَّاللهَتَوَّابٌرَحِيمٌ "Ey iman edenler zandan çok sakının. Çünkü zanların bir kısmı günahtır. Birbirinizin gizli hallerini araştırmayın. Kiminiz kiminizi gıybet etmesin. Hiç sizden biriniz ölmüş kardeşinin cesedini dişlemekten hoşlanır mı? İşte bundan hemen tiksindiniz! Öyleyse Allah’ın azabından korkun da bu çirkin işten kendinizi koruyun. Allah tevabdır, rahimdir"[\[2\]](#). Klasik tefsirlerde ayetteki temsil (benzetme)in unsurları hakkında bazı nüktelere yer verilmiştir. Bediüz zaman Said Nursî ise enfes tefsirinde söz konusu temsili bütün yönleriyle değerlendirmiş ve âyet-i kerimede, gıybetin, aklen, kalben, insaniyeten, vicdanen, fıtraten ve milliyeten mezmum olduğu îcazkârâne altı mertebede zımnen ve işâreten ortaya koymuştur. Şöyle ki; اَيُحِبُّاَحَدُكُمْ

اَنْ
يَاْكُلَ
لَحْمَ
اَخِيهِ
مَيْتًا Ayetinin başındaki hemze ile muhataplara şu sual yöneltilmektedir: Sual ve cevap mahalli olan aklınız yok mu ki, bu derece çirkin bir şeyi anlamıyorsunuz? Yine ayetteki "
َيُحِبُّ" İlacir;fzıyla; "sevmek ve nefret etmek mahalli olan kalbiniz bozulmuş mu ki, en menfur bir işi seversiniz" denilir. Ayetteki "
اَحَدُكُمْ " kelimesiyle de "Cemaatten hayatını alan hayat-ı içtimaiye ve medeniyetiniz ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?" sorusu sorulur. Dördüncü olarak "
اَنْ
يَاْكُلَ " kelâmıyla ise, "İnsaniyetiniz ne olmuş ki, böyle canavarcasına arkadaşınızı dişle parçalamayı yapıyorsunuz?" denilirken beşinci kelime "
اَخِيهِ " lafzıyla da "Hiç rikkat-i cinsiyeniz, hiç sila-i rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı mânevîsini insafsızca dışlıyorsunuz? Ve hiç aklınız yok mu ki, kendi âzânızı kendi dışınızla divane gibi ısıriyorsunuz?" denilir. Ayetteki son "
مَيْتًا " ifadesiyle de "Vicdanınız nerede? Fitratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir halde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en müstekreh bir işi yapıyorsunuz?"^[3] soruları yöneltilir ve böylece giybetin haram oluşundaki hikmetlere işaret edilir. Osmanlı döneminde yetişmiş büyük Müfessirlerden Âlusî tefsirinde ilgili ayetin tefsirinde İslâm’ın emânı altında olan sulh halindeki gayrimüslimlerin (zimmîlerin) giybetinin de haram olduğundan bahseder. Zira onların da malı, canı ve namusu dinen ve hukuken koruma altındadır. Ancak İslâm ile savaş halindeki (harbîler) giybetinin caiz olduğunu belirtir. Yine Âlusî, İbn Hibban’ın Sahih’inden, bir Hıristiyan veya Yahudi’ye ona eziyet etmek maksadıyla Yahudi veya Hıristiyan demenin vebali olduğu hakkında bir hadis nakleder.^[4] Evet, müminlerin iman sahibi olmayanlara karşı üslubu birbirlerine karşı olan üslup ve tutumları kadar önemlidir.^[5] Giybet, özellikle toplumdaki, güven sadakat vefa ve kardeşlik bağlarını hedef alır. Zararları uzun vadede kendini gösterir, çoğu zaman sohbet ortamı içinde kendini gizler, zaman zaman tenkit elbisesine bürünür ve hatta nefse bir rahatlama hissi de verir. Bundan dolayı insanlar, giybetle düştüklerinin farkına varmazlar. Hâlbu İbn Abbas ve Zeynelabidin Hazretleri’nin de belirttiği gibi giybet, köpek fitratlı insanların katığıdır.
^[6] İletişim vasıtalarının çok hızlı geliştiği, dünyanın bir köy haline geldiği çağımızda, giybet de küresel bir boyut kazanmıştır. Artık hem hayra hem de şerre vesile olan televizyon, internet gibi basın yayın organlarıyla insanların ayıp ve kusurları milyonlara mal edilmekte, milyonlar o ayıplara ve giybetle şahit tutulmaktadır. İnsanlar bu küresel günahtan nasıl tövbe edeceklerini, bu cümün vebalini nasıl taşıyacaklarını düşünmeli ve kendilerine gelmelidirler. Giybeti içinden çıkmaz bir kuyuya çeviren bir çeşidi vardır ki giybetin bu çeşidi, diğerleriyle kıyaslanmayacak kadar tehlikeli ve kahredici bir günahtır. Bir topluluğun, bir hareketin veya onu temsil eden zatin giybetini yapmak bu türden bir cürümdür.
Çünkü o insanın kaderi temsil ettiği cemaatle bütünleşmiştir; dolayısıyla, onun hakkında yapılan bir giybet bütün cemaatin giybetini yapmak gibi

sayılır. Gıybetin ne kadar sinsice ve zaman zaman masum bir görünüşle karşımıza çıktığı, Peygamberimiz (s.a.s)’in Hz. Aişe Validemiz’i ikazından anlaşılmaktadır. وعنْ

عائِشة رضِي
اللَّه عنْها
قَالَتْ :

قُلْتُ للنبي
صَلّى اللهُ
عَلَيْهِ

وسَلَّم
حسْبُك مِنْ
صفِيَّة كذا

وكَذَا قَال
بعْضُ
الرُّواةِ :

تعْني
قَصِيرةٌ ،
فقال : « لقَدْ

قُلْتِ
كَلِمةً لو
مُزجتّ بماءِ

البحْر
لمَزَجتْه ، »
قَالَتْ :

وحكَيْتُ له
إنساناً فقال :
« ما أحِبُّ

أني حكَيْتُ
إنْساناً
وإنَّ لي كذا

وَكَذَا » Hz. Âişe Validemiz (r.anha) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü, sana Safiyye'deki şu şu hal yeter!" demiştim. (Bundan memnun kalmadı ve:) "Öyle bir kelime sarfettin ki, eğer o denize

karıştırılıysaydı (denizin suyuna galebe çalıp) ifsad edecekti." buyurdu. Hz. Âişe ilaveten der ki: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir insanın (tahkir maksadıyla) taklidini yapmışım. Bana hemen şunu söyledi: "Bana, şu şu kadar

dünyalık verilse bile Ben bir başkasının, kusurunu söz veya fiille nakletmem, onun taklidini yapmam!"^[7] Gıybetin bu yönüyle ilgili olarak M. Fethullah Gülen Hocaefendi’nin şu açıklamaları dikkat çekicidir: "Bazıları sözde gıybetten kaçınıyor görünerek, arkadaşları hakkında ‘Daha neleri var neleri. Ama gıybet olur diye korkuyor ve hepsini söylemiyorum.’"^[8] derler. Bu söz, o kastettiği şeyleri söylemekten çok daha büyük bir gıybettir.

Çünkü müphem bir isnad, sarif bin iftiradan daha büyüktür. Zira muhatabın aklına her türlü günah gelir…"^[9] Muhterem Müminler Önclikle gıybet bir mürsquo;mine saygı ve medh üsenâ değil; onun mahremiyetine, namusuna ve şerefine saygısızlıkla yapılabilecek bir günahtır. Bu nedenle bir mürsquo;mini aşağılamak, küçümsemek gıybeti hazırlayan amillerdendir.^[10] Hâlbuki Peygamber Efendimiz (s.a.s.)

الْمُسْلِمِ
أَخُو
الْمُسْلِمِ&#15
48; َ
يَظْلِمُهُ،
وََ
يَخْذُلُهُ،
وََ
يَحْقِرُهُ
بِحَسْبِ
امْرِئٍ مِنَ
الشَّرِّ
أَنْ
يَحْقِرَ
أَخَاهُ
الْمُسْلِمُ
كُلِّ
الْمُسْلِمِ
عَلَى
الْمُسْلِمِ
حَرَامٌ،
مَالُهُ
وَدَمُهُ
وَعِرْضُهُ
“Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona (ihânet etmez),
zulmetmez, onu mahrum bırakmaz, onu tahkîr etmez. Müslüman’ın,
Müslüman’a malı, ırzı ve kanı haramdır. Kişiyi Müslüman kardeşini
hakir görmesi (mahremiyetine saygısızlık etmesi) günah olarak yeter."[\[11\]](#)
buyurmuştur. Kardeşine dil uzatma ve karalama ise, ters tepen bir silaha benzer. Kişi ekseriyetle
bu davranışın ya hemen, ya da ölmeden önce cezasını görür. Benzer bir
şeyle imtihan edilir. Kardeşini ayıplama ve karalama (lemz) günahı sözlü
olabileceği gibi, beden diliyle; jest ve mimiklerle de olur. Her halükarda bir bedenün uzuvları
gibi olan mürsquo;minler kardeşlerini ayıplamakla ve kınamakla aslında bizzat kendilerini
ayıplamış olmaktadır. Yine gıybet ile aynı kefede değerlendirilmesi gereken fık u
fücûrdan bir diğeri de, din kardeşini kızdıracak ve onurunu kırıcı bir lakapla anmak ve
çağırmasıdır. Müslüman olmuş birine Yahudi, Nasrani, fasık, münafık
demek yahut da hınzır, eşek gibi lakaplar takmak gibi… Ancak Hz. Ömer’e
Faruk, Hz. Ali’ye Ebu Türâb, Hz. Halid’e Seyfullah denilmesi gibi, kişileri
ayıplamaktan uzak ve kızdırmayan lakap ve künyeleri kullanmak ise bilindiği üzere
asla yasak değildir. Gıybet çoğru zaman kendisini sû-i zanla besler ve insanlar,
sû-i zan besledikleri kişileri gıyabında çekşitirirler. Gerçekten gıybeti tetikleyen
veya hazırlayan günahların başında, mürsquo;min kardeşinin davranış motifleri
hakkında temelsiz kuşkulara dayanan kötü düşünce ve tahminden ibaret
olan sû-i zan gelir. Neticede bir fasid daire meydana gelir ki, bazen sû-i zan gıybeti,
bazen de gıybet sû-i zannı doğurur. Nitekim Allah Resûlü (s.a.s.)
قَالَ
رَسُولُ
للّهِ صَلَّي

اللّهُ
عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ
إِيَّاكُمْ
وَالظَّنَّ
فَإِنَّ
الظَّنَّ
أَكْذَبُ
الْحَدِيثِ،
"Sû-i zandan sakınınız. Zira sû-i zan sözlerin en yalanıdır…"[\[12\]](#)
buyurmuştur. Gıybet zemin hazırlayan bir diğer günah ise, tecessüs, yani başkalarının ayıp ve kusurlarını araştırmaktır. Hucurat sûresi, 12. ayette önce sû-i zan sonra tecessüs sonra da gıybet haram kılınmıştır. Ayetteki yasakların tertibi, günaha giden yoldaki adımların tespiti dikkat çekicidir. Nitekim müfessirler de bu sürece dikkat çekmişlerdir. [\[13\]](#) Kim kardeşinin kusurunu araştırıp ifşa ederse, aynıyla cezalandırılır. Zira Peygamber Efendimiz (s.a.s.) مَنْسَتَرَعَوْرَدَأخِيهِالْمُسْلِمِسَتَرَاللّهُعَوْرَتَهُيَوْمَالْقِيَامَةِوَمَنْكَشَفَعَوْرَةَأخِيهِالْمُسْلِمِكَشَفَاللّهُعَوْرَتَهُحَتَّىيَفْضَحَهُبِهَافِيبَيْتِهِ. "Müslümanların mahremlerini ayıplarını araştırmayın. Her kim müminlerin ayıplarını araştırıp ifşa ederse, Allah da onun ayıplarını ortaya döker, evinde bile olsa onu rezil eder."[\[14\]](#)
buyurmuştur. Yine Efendimiz sık sık قَالَرَسُولُاللّهِ. : َيُبَلِّغُنِىأحَدٌعَنْأحَدٍمِنْأصْحَابِىشَيْئاًفَإنِّى

أُحِبُّ أنْ
أخْرُجَ
إلَيْكُمْ
وَأنَا
سَلِيمُ
الصَّدْرِ "Bana kimse,
ashabımın birinden (canımı sıkacak bir) şey getirmesin. Zira ben, sizin karşınıza, içimde
hiçbir şey olmadığı halde çıkmak istiyorum."[\[15\]](#) der ve mürsquo;min bir
kardeşi aleyhine bir şey söylemek isteyenleri böyle ikaz ederdi. O’nda bizim
için her hususta üsve-i hasene (en güzel örnek) vardır. Bu mevzuda da
rehberimiz, yine Resûlullah’tır. İnsanız ve zayıf taraflarımız var. Söylenen
söz içimizde bir ukde ve yara olarak kalabilir. İnsanın Cenab-ı Hakk’ın
huzuruna, içinde mürsquo;min kardeşine karşı, herhangi bir ukde varken gitmesi ise
büyük bir talihsizliktir. Sevgili Kardeşlerim "Gıybete karşı alınacak tavır nedir?" diye
sorulduğunda her halde ilk akla gelenler gıybetin yol arkadaşı diyebileceğimiz günahlardan
uzak durmaktır. Evet hüsn-üzan, esas olmalıdır. Mürsquo;minin ayıp ve
kusurlarını ifşa etmek yerine hadis-i şerifin ifadesiyle bu günahı işleyen münafiğa karşı
mürsquo;mine sahip çıkmalıdır ki, Allah da kıyamet günü
mürsquo;mine sahip çıkanı cehennem ateşine karşı korusun.[\[16\]](#) İnsan nefsine
karşı savcı, başkasına karşı ise avukat gibi olmalıdır. Herkes başkasının kusurlarına, kendi
kusurları adesesinden bakmalıdır. Her halde o zaman kendi kusurları onun
gözünüdolduracak, o da hariçte kusur aramaya yol bulamayacaktır.
Gıybetten korunma adına öncelikle şu ayette ifade edilen mesuliyet duygusu ve hassasiyete
sahip olunmalıdır. Herkes, her ne konuşur, her ne yaparsa bundan Allah’ın haberdar
olduğunun ve bunların hesabını vereceğinin bilincinde olmalıdır. Zira Yüce Allah:
اَلَمْ تَرَ
اَنَّ اللهَ
يَعْلَمُ مَا
فِى
السَّمَوَات&#16
16; وَمَا فِى
اْلاَرْضِ
مَا يَك&#1615.ونُ
مِنْ نَجْوَى
ثَلاَثَةٍ
اِلاَّ هُوَ
رَابِعُهُمْ
وَلاَ
خَمْسَةٍ
اِلاَّ هُوَ
سَادِسُهُمْ
وَلآ اَدْنَى
مِنْ ذَلِكَ
وَلآ
اَكْثَرَ
اِلاَّ هُوَ
مَعَهُمْ
اَيْنَ مَا

كَانُوا
ثُمَّ
يُنَبِّئُهُمْ بِمَا
عَمِلُوا
يَوْمَ
الْقِيَمَةِ
اِنَّ اللهَ
بِكُلِّ
شَىْءٍ
عَلِيمٌ "Görmez misin ki Allah
göklerde ne var, yerde ne varsa bilir! Bir araya gelip gizlice fısıldaşan ü¸ kişinin
dördüncüleri mutlaka Allah’tır. Beş kişi gizli konuşsa altıncıları mutlaka
Allah’tır. Bundan ister daha az, ister daha ¸ok olsunlar, nerede bulunurlarsa
bulunsunlar, mutlaka O, kendileriyle beraberdir. O, ileride kıyamet gününde, yapmış
oldukları işleri onlara tek tek bildirecek, dilerse karşılığını da verecektir. Şüphesiz ki Allah
her şeyi bilir."[\[17\]](#) Buyurmak suretiyle hep bizimle beraber olduğuna dikkatlerimizi
¸ekmektedir. Evet, Cenab-ı Hak, bize şahdamarımızdan daha yakındır. Nefsimizin bize
fısıldadıklarını bilir. Her şeyi bilmesine rağmen bizi gözetleyen ve her konuştuğumuzu ve
yaptığımızı kaydeden şahitleri ve melekleri görevlendirmiştir. Kıyamet gününde
her şeyin kaydedildiği defterler bize arz edilecek ve yaptıklarımızla, söylediklerimizle
yüzleşecek ve hesabını vereceğiz.[\[18\]](#) Sohbet ve toplantı adabına riayet edilmeli,
özellikle mâlâyaniden uzak durulmalıdır. Diğer bir ifadeyle, müspet hareket
edilmeli, birr, takva, insanların arasını ıslah, infak ve iyiliği emir, kötülükten nehiy
gibi temel dini-ahlakî ilkeler ekseninde bir araya gelinmelidir. Tıpkı şu âyette beyan
edildiği üzere: لاَ خَيْرَ
فِى كَثِيرٍ
مِنْ
نَجْوَيهُمْ
اِلاَّ مَنْ
اَمَرَ
بِصَدَقَةٍ
اَوْ
مَعْرُوفٍ
اَوْ
اِصْلاَحٍ
بَيْنَ
النَّاسِ
وَمَنْ
يَفْعَلْ
ذَلِكَ
ابْتِغَاءَ
مَرْضَاةِ
اللهِ
فَسَوْفَ
نُؤْتِيهِ
اَجْرًا
عَظِيمًا "Onların kendi

aralarında yaptıkları gizli görüşmelerin, fısıldaşmaların çoğunda hayır yoktur. Bu görüşmelerde hayır olması için onların muhtaçlara yardımı, güzel bir davranışı yahut dargın insanların arasını bulmayı gözetmeleri gerekir. Kim Allah’ın rızasını arzularak bunu yaparsa, Biz de ona çok büyük mükâfat veririz." [19] Gıybet ve benzeri Allah’ın razı olmadığı günahların işlendiği ortamlarla karşılaşıldığında, mümkünse insanlar, hikmet ve g&uumuzel öğütle ikaz edilip emr-i bi’l-maruf yapılmalıdır. Eğer bir müminin buna g&uumucü yetmiyorsa derhal gıybet ortamını terk etmelidir. Aksi takdirde aynı g&uumunahı işlemiş olur. [20] Çirkin bir davranış ve söze şahit olduğumuzda eğer bunun g&uumunah olduğunu anlatmak istiyorsak, bâtılı tasvir etmeden gıybet eden kişi ya da kişileri tasrih etmeksizin genel bir ifade kullanmalıyız. Böylece gıybetin çirkinliğini anlatalım derken gıybeti düşmüş olmayız. Zira Peygamber Efendimiz (s.a.s) hoşlanmadığı bir şeye şahit olduğunda "Bazılarına ne oluyor ki şöyle şöyle yapıyorlar..." [21] demek suretiyle ilgili kişinin adını vermezdi. İffetimize sahip çiktığımız gibi dilimize mukayyet olmalı tıpkı Hz. İsa (a.s.) gibi lisanımızı kötü söze alıştırmamalıyız. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve selem) şöyle buyurdu: "Meryem oğlu İsa, yolda bir domuza rastladı: "Haydi selâmet içinde geç." dedi. Kendisine, "Sen bunu domuza mı söylüyorsun?!" diye itiraz edilince: "Ben dilimi, kötü söze alıştırmaktan korkuyorum." diye cevap verdi." Değerli Kardeşlerim İslâm âlimleri gıybetin bazı durumlarda caiz olabileceğini, başka bir ifadeyle birileri hakkındaki konuşmaların bazı kayıtlı gıybetin kapsamına girmeyeceğini söylemişlerdir: a) Yetkili ve görevli bir kişiye kendisine yardım etmesi, maruz kaldığı haksızlığı bertaraf etmesi için şikayette bulunmak, bir hâkime derdini anlatmak gıybet olmaz. b) Etrafına zararlı bir kişiye karşı, onunla ortak çalışmak isteyen ve sana danışan bir kardeşini uyarmak maksadıyla söylediğin ‘Onunla teşrik-i mesai etme. Çünkü zarar göreceksin.’ gibi sözler gıybet olmaz. c) Tahkir ve teşhir maksadıyla olmayıp sadece tarif ve tanıttirmek maksadıyla bir kişi hakkında "O total adam filân yere gitti." gibi sözler de gıybet olmaz. d) Yine gıybet edilen adam fâsık-ı mütecahir ise, söz gelimi açıktan içki içer ve utanmazsa, fenalıktan sıkılmıyorsa, belki işlediği seyyiatla iftihar ediyorsa, zulmüyle telezzüz ediyorsa, bu kişi hakkında içki içiyor demek gıybet olmaz. Ancak açıktan içki içiyor, sıkılmıyor diye bu kişinin diğer kusurlarını ortaya dökmek gıybettir. İşte bu sayılan maddelerde art niyet olmaksızın ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir. Gıybetin uhrevî cezasına gelince, öncelelikle gıybet kul hakkını ihlal etmektir. Kul hakkına riayet etmeyen bir müminin ahiret günü durumunu anlatırken Allah Resûlü ondan müflis diye bahseder. Şöyle ki, وعن أَبي هريرة رضي اللَّه عنه ، أَن رسولَ اللَّه صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم قال ; «أَتَدْرُون من الْمُفْلِسُ ؟قالُوا ;

bitmeden sevapları biterse, hak sahiplerinin günahları kendisine yüklenilip sonra da cehenneme atılan kimsedir."[\[22\]](#) Buyurdular. Peygamber Efendimiz bir başka hadislerinde, gıybet edenlerin akıbetini şöyle tasvir eder: "Mirac gecesinde, bakır tırnakları olan bir kavme uğradım. Bunlarla yüzlerini (ve günahlarını) tırmalıyorlardı. "Ey Cebrail! Bunlar da kim?" diye sordum. "Bunlar, insanların etlerini yiyenler ve ırzlarını (şereflerini) payımal edenlerdir." şeklinde cevap verdi."[\[23\]](#) Gıybetin dünyadaki cezasına gelince öncelikle toplumda ve fertler arasında kardeşliği ortadan kaldırır ve büyüce yardımlaşma gibi hayırları engeller. Ayette idraktan daha beter olarak anlatılan fitneye sebep olur. Fitne ise pek çok günahı beraberinde getirir. Ayrıca başkalarının kusurlarını araştırıp ortaya dükmek ters tepen bir silaha benzer. Büyüce kişiler dünyada kimin ayıbını ve kusurunu ifşa etmişlerse Allah onları evlerinde bile olsa benzer bir şekilde rezil eder. Gıybet edenler kınayıp ayıpladıkları kusurlarla imtihan edilir, ekseriyetle benzer şeyler başlarına gelmeden dünyadan günah ç etmezler. Nitekim Allah Resüli; "Her kim, Müslüman kardeşini bir günah yüzünden ayıplarsa, onu kendisi de işleyinceye kadar çmez."[\[24\]](#) buyurmuştur. Hülasa-i Kalam Gıybet eden kimse öncelikle tübü ve etmeli ve Allah’tan mağfiret dilemelidir. Akabinde ise, gıybetini ettiği kişiyle, haksızlık ve zulüm ettiğinden dolayı, ayrıca helalleşmesi gerekir. Helallik istenen şahsa durum olduğu gibi anlatılmalıdır. Mesela: "Senden şu kadar haksız yere şunu aldım; seni gıybet ettim..." vs. gibi. Ne var ki, aynen anlatma karşı tarafta derin yaralar çacaksa, o zaman mesele şerh edilmeden, mutlak olarak helallik istenmelidir. Özetle belirtirsek Müslüman’a yakışan gıybet etmemek, gıybet ettiğinde yahut isteyerek gıybeti dinlediğinde ise, "Rabbim beni ve gıybetini ettiğim kişiyi bağışla." diye yakarmak ve gıybet edilen adama rast geldiği zaman da onunla helalleşmektir. Zira gıybet, kardeşlik duygularını, birlik ve dirliği, ateşin odunu yakıp bitirdiği gibi yok eden, dinamitleyen bir münaфіk ameli ve münaфіkça bir günahıdır.[\[25\]](#)

• Ebu Davud, Edeb 40; Tirmizi, Birr 23; Müslim, Birr 70. [\[2\]](#) Hucurat süresi, 12 [\[3\]](#) Bedi'zzaman Said Nursüci, Mektubat, 22. Mektup s. 312. [\[4\]](#) çRuhül-Me'ün, 26/241 [\[5\]](#) Geniş bilgi çin bk. M. Fethullah Gülen, Fikir Atlası, "İnançsızlara Karşı Fir Denmemeli", s. 84. [\[6\]](#) çRuhül-Me'ün, 26/242 [\[7\]](#) Ebü Düvüd, Edeb 35; Tirmizüci, Kıyümet 51 [\[8\]](#) M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla, İzmir 1995, 1/130. [\[9\]](#) Fethullah G&uumulen, Diriliş çağrısı, "Ne Korkunç Cinayet" s. 187. [\[10\]](#) Gıybetin mahiyeti ve sebepleri çin bkz.: İmam çGazalüci, İhyau Ulumiçdin, (terc.: Ahmed Serdaraođlu), 3/327. [\[11\]](#) Ebu Davud, Edeb 35; Tirmizüci, Birr 18. [\[12\]](#) Buhari, Edeb 57, 58; Müslim, Birr 28-34; Ebu Davud, Edeb 40, 56; Tirmizi, Birr 18. [\[13\]](#) Ebü Hayyün, Bahru'l-muhüt, Beyrut 1992, 9/521; çRisüle, R&uumuhu'l-me'ün, Beyrut 1997, 16/242. [\[14\]](#) Tirmizüci, Birr, 83; Ebü Davud, Edeb 34. [\[15\]](#) Ebu Davud, Edeb 33. [\[16\]](#) Ebü Davud, Edeb 36; Ahmed b. Hanbel, 3/441. [\[17\]](#) Mücadele suresi, 7 [\[18\]](#) Kaf suresi, 17-18 [\[19\]](#) Nisa süresi, 114 [\[20\]](#) Bkz.: Nisa suresi 140; En'çm, 68 [\[21\]](#) Buharüci, "İstisam" 5 [\[22\]](#) Müslim, Birr 59. Ayrıca bk. Tirmizüci, Kıyümet 2 [\[23\]](#) Ebu Davud, Edeb 40. [\[24\]](#) Tirmizüci, kıyümet 53. [\[25\]](#) Bu Vaaz Yrd. Doç.Dr. Yunus Ekin Yeni Umut çDergisindeki En Münaфіkça G&uumunah Gıybet yazısından alınmıştır.

[islam ve Hayat.Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)